DE FINANCIËLE SITUATIE VAN DE BRUSSELSE LOKALE BESTUREN

STATISTISCH OVERZICHT VAN DE BEGROTINGEN 2019 EN 2020

Belfius
Bank & Verzekeringen

Inhoudstafel

INLEIDING 3

Statistische bronnen & methodologische beschouwingen 4

DE BRUSSELSE LOKALE BESTUREN 5

Gewone uitgaven 6

De financiering van de pensioenen van het statutair personeel blijft wegen op de begrotingen van de lokale besturen 7

Gewone ontvangsten 8

Saldi 8

Investeringen 9

DE BRUSSELSE GEMEENTEN 10

Gewone uitgaven 10

Gewone ontvangsten 13

Saldi 18

Investeringen 19

Impact van de Covid-19-crisis op de begrotingen van de Brusselse gemeenten 20

DE BRUSSELSE OCMW'S 23

Exploitatie-uitgaven 23

Structuur van de ontvangsten 25

Investeringen 26

Inleiding

Het mondmasker is zowat het symbool van de nauwe band tussen lokale besturen en hun burgers. Als eerste aanspreekpunt staan lokale besturen klaar om hun inwoners tegen Covid-19 te beschermen. Burgemeesters en schepenen krijgen er de aandacht mee die ze terecht verdienen. Want soms wordt nog te weinig stilgestaan bij welke verantwoordelijkheden steden en gemeenten op zich nemen bij zulke uitzonderlijke gebeurtenissen.

Lokale besturen sprongen in de bres voor hun oudere bevolking door boodschappendiensten te organiseren. Zieken werden opgevangen. Het verzorgend personeel kreeg een bed. Kansarme gezinnen bleven niet in de kou staan. Lokale handelaars werden ondersteund met aankoopbonnen in een lokale munt.

Lokale besturen hebben vele hefbomen in handen om hun burgers en bedrijven door deze moeilijke periode te loodsen. Dit zal ook nodig zijn. Want we weten ondertussen dat Covid-19 het dagelijkse leven en onze economie langer zal treffen dan eerst gedacht. Deze ongeziene crisis is voor sommige ondernemers ongemeen hard. Cafés en restaurants zorgen voor een sfeervol leven in een gemeente, maar vele horeca-uitbaters vrezen dat ze deze crisis niet overleven. Gemeenten bekijken hoe ze het leed kunnen verzachten met bijvoorbeeld een ruimer terrasbeleid of lichtere taksen.

Covid-19 zal helaas ook voor een toename van het aantal werklozen zorgen. De crisis zal nog meer gezinnen in een penibele financiële situatie duwen. Ook dreigt er vereenzaming bij heel wat mensen. Ondanks dat de OCMW's het de voorbije jaren al drukker hadden, zullen ze nu nog meer aanvragen voor steun te verwerken krijgen.

De financiële impact van Covid-19 op de lokale besturen in 2020 zal niet min zijn. De uitgaven van de lokale maatregelen nemen onverwachte proporties aan. Gestegen kosten houden mogelijk nog een tijdje aan. Aan de andere kant staan vooral de fiscale inkomsten zwaar onder druk door de economische weerslag van deze pandemie.

Met deze Belfius-analyse over de initiële begrotingen van 2020, de meest recente cijfers en beleidsoriëntaties, krijgt u een algemeen inzicht in de financiële realiteit van Covid-19. In welke uitgaven of ontvangsten zullen lokale besturen de impact van deze onuitgegeven crisis voelen? U krijgt in onze beschrijving een algemeen inzicht in de financiële realiteit van Covid-19 voor de Brusselse gemeenten en OCMW's.

Intussen is het onvermijdelijk dat de doelstellingen voor de bestuursperiode 2019-2024 bijgestuurd moeten worden in de meerjarenplannen en dat de begrotingen van de Brusselse lokale besturen in mindere of meerdere mate hertekend moeten worden. De eerste begrotingswijzigingen zijn momenteel dan ook in voorbereiding.

Niet alleen Covid-19 weegt op de lopende begroting, maar deze crisis zal eveneens sporen nalaten in de begrotingen van de volgende jaren (voornamelijk 2021 en 2022). Belfius Research ontwikkelde daarom een nieuw model om de impact van deze gezondheidscrisis op onder meer de fiscale ontvangsten voor gemeenten in te schatten (zie kaderartikel blz. 20 voor meer details).

De ambities zijn groot, met tal van investeringsengagementen. Vallen deze plannen in het water, eenmaal de factuur van Covid-19 gepresenteerd wordt? Dat zou bijzonder jammer zijn, want keer op keer blijkt hoezeer overheidsinvesteringen heilzaam zijn voor een economie in moeilijkheden.

Ook de **pensioenboemerang** die we bij onze vorige studie Lokale Financiën onder de aandacht brachten, komt in deze legislatuur nog in alle hevigheid op de meerderheid van de besturen af. Bovendien hebben lokale besturen al jarenlang te kampen met steeds trager groeiende inkomsten, een evolutie die nu zelfs nog verder versterkt.

We hopen u met deze uitzonderlijke Belfius-analyse een algemeen inzicht te geven in de financiële cijfers van 2020 en in de financiële realiteit van Covid-19. Tegelijk willen we u ook inspireren met oplossingen om de lokale financiën en de lokale economie op een gezonde manier draaiende te houden in deze snel veranderende wereld.

Statistische bronnen & methodologische beschouwingen

Op basis van de initiële begrotingen 2020 geeft deze studie een statistisch overzicht van de voornaamste categorieën van ontvangsten en uitgaven van de Brusselse lokale besturen, nl. de gemeenten en hun OCMW's.

Merk op dat de perimeter van de lokale sector (S1313) nog ruimer is volgens het ESR , aangezien ook de politiezones, heel wat gemeentebedrijven en gemeentelijke vzw's worden meegeteld, alsook een zeker aantal intercommunales (die voornamelijk actief zijn in het afvalbeheer en de economische expansie).

De representativiteitsgraad (ten opzichte van de bevolking) bedraagt 100% voor de gemeenten en 80% voor de OCMW's. De ontbrekende gegevens werden geëxtrapoleerd op basis van de bevolkingscijfers en completere gegevens van de jaren daarvoor.

Voor de gemeenten brachten we (bij de ontvangsten en de uitgaven) de wedden van het door de Gewesten gesubsidieerd onderwijzend personeel in mindering.

De statistieken met het aantal werknemers in de lokale besturen zijn afkomstig van de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid (RSZ), die over de begunstigden van een leefloon zijn afkomstig uit de "Barometer voor Maatschappelijke Integratie" van de POD Maatschappelijke Integratie.

De analyse van de begrotingen gebeurt eveneens op basis van de "sociaaleconomische typologie"[(2)] van de Brusselse gemeenten, die de volgende categorieën of clusters omvat:

Voor een meer gedetailleerdere statistische bijlage kan u terecht op research.belfius.be/nl/.

	Clusters	Gemeenten
B1	Residentiële gemeenten van het zuidoosten	Sint-Lambrechts-Woluwe, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde
B2	Residentiële gemeenten van het noordwesten	Ganshoren, Evere, Koekelberg, Jette, Sint-Agatha-Berchem
B3	Gemeenten "eerste gordel"	Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node
B4	Voormalige industriële gemeenten van de kanaalzone	Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek, Vorst, Schaarbeek
B5	Brussel-Stad	Brussel-Stad

Impact van de Covid-19-crisis op de cijfers

Alle cijfers in deze publicatie komen uit de **initiële begrotingen 2020**, die dus vóór de crisis werden goedgekeurd. We lichten telkens toe welke categorieën van ontvangsten en uitgaven de impact ondervinden. Bovendien bieden we in een apart kaderstuk de resultaten van onze macrobegrotingssimulatie voor 2020 en de komende jaren (2020-2022).

(1) Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen, dat dient als referentiekader voor de statistieken van het Europees Stabiliteitspact.
(2) research.belfius.be/nl/typologie-van-de-gemeenten/

De Brusselse lokale besturen

De 19 gemeenten en de OCMW's waren samen goed voor een totale begroting van 4,8 miljard euro[1] in 2020 of 3.900 euro per inwoner. De exploitatie-uitgaven komen uit op 3,8 miljard euro (of 80%), terwijl de gewone uitgaven becijferd werden op bijna 950 miljoen euro.

Bij de lokale besturen nemen de gemeenten 69% van de totale uitgaven voor hun rekening, tegenover 31% voor de OCMW's. Aan investeringszijde is het overwicht van de gemeenten nog meer uitgesproken, aangezien zij alleen al verantwoordelijk zijn voor nagenoeg 85% van de investeringsuitgaven van lokale besturen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Impact Covid-19

De maatregelen van de lokale besturen in het kader van de gezondheidscrisis zullen hoofdzakelijk de gewone uitgaven en -inkomsten beïnvloeden, en meer precies de belastingontvangsten, door het uitstellen of wegvallen van taksen om de lokale economie te ondersteunen. De impact op de gewone uitgaven is minder uitgesproken: er zijn enerzijds hogere kosten, maar anderzijds minder uitgaven.

De realisatie van investeringsprojecten (die gepland waren toe te nemen in 2020) zal wellicht ook enige vertraging oplopen en misschien worden sommige projecten wel geschrapt.

Na 2020 kunnen de gevolgen van de crisis nog voelbaar zijn, door een lagere belastbare basis (aanvullende belastingen, opcentiemen en lokale belastingen) en door een toename van de kosten voor sociale bijstand.

Verdeling van de gewone en de buitengewone uitgaven – Begrotingen 2020

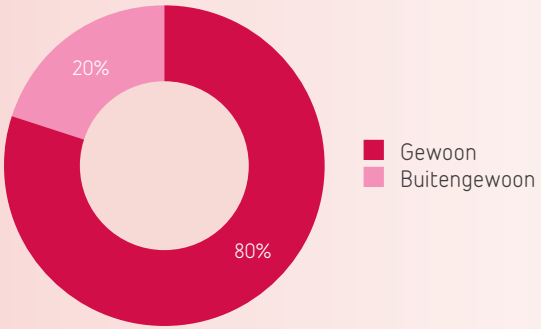

Verdeling van de uitgaven per type bestuur – Begrotingen 2020

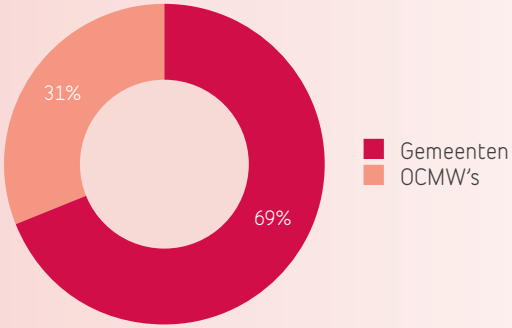

(1) Ter info: de begrotingen 2019 van de Brusselse politiezones beliepen 631 miljoen euro, wat de totale begroting van de Brusselse lokale besturen op 5,4 miljard euro brengt.

Gewone uitgaven

De totale gewone uitgaven nemen in 2020 met 3,8% toe, vooral door een groei in de personeelsuitgaven (+5,5%) en de werkingsuitgaven (+5,9%), terwijl de schulduitgaven verder zijn gedaald (-1,1%) door de historisch lage rente.

Volgens de begroting 2020 gaat 41% van de gewone uitgaven naar personeelskosten en eveneens 41% naar overdrachten, terwijl de financiële lasten (interest en kapitaalaflossingen)[1] slechts 7% van de totale uitgaven voor hun rekening nemen.

Volgens de RSZ-statistieken kwam het personeelsbestand van de Brusselse gemeenten en OCMW's eind 2019 uit op 26.766 voltijdse equivalenten (vte), een stijging met 346 vte's of 1,3% ten opzichte van het jaar daarvoor.

De toename valt toe te schrijven aan het contractueel personeel dat met 490 vte's (+2,6%) is aangegroeid, terwijl het aantal statutaire werknemers verder is gedaald met 145 vte's (-1,8%). De verdere **structurele afbouw van het aantal statutaire medewerkers** in verhouding tot het aantal contractuele ambtenaren verscherpt verder de financiering van de pensioenen van het statutair personeel (zie kaderartikel).

(1) In het kader van dit hoofdstuk zijn kapitaalaflossingen van OCMW's (volgens de boekhouding van de OCMW's terug te vinden bij de investeringen) opnieuw opgenomen bij de gewone uitgaven, naar het voorbeeld van de gemeenteboekhouding.

Uitsplitsing van de gewone uitgaven – Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Personeel	1.575	1.293,0	5,5%
Werking	400	328,7	5,9%
Overdrachten	1.541	1.265,3	2,5%
Schuld	259	212,9	-1,1%
Overboekingen	17	14,2	-5,5%
TOTALE GEWONE UITGAVEN	3.794	3.114,2	3,8%
Gemeenten	2.483	2.038,5	3,7%
OCMW's	1.310	1.075,7	3,9%
TOTAAL	3.794	3.114,2	3,8%

Verdeling van de gewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2020

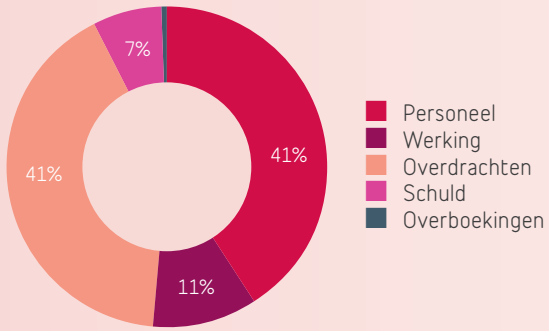

De financiering van de pensioenen van het statutair personeel blijft wegen op de begrotingen van de lokale besturen

Bovenop de gevolgen van de gezondheidscrisis blijft de financiering van de pensioenlasten de komende jaren de grootste financiële uitdaging voor gemeentelijke bestuurders.

We wijzen erop dat in tegenstelling tot werkgevers uit de privésector of andere overheidsniveaus, provinciale en lokale besturen integraal de lasten van de pensioenen van hun vastbenoemde ambtenaren en hun rechthebbenden dragen, zonder financiële tegemoetkoming van de federale overheid. De financieringswijze van het pensioenstelsel van lokale besturen verloopt volgens een **repartitiesysteem**, maar dan alleen voor het statutair personeel van de lokale besturen. Het gaat dus om een relatief beperkte basis van bijdragers, die de voorbije jaren structureel kleiner werd.

Om het hoofd te bieden aan het toenemend structureel onevenwicht tussen pensioenlasten en bijdragen, voerde de regering met de wet van 24 oktober 2011 een nieuw pensioenstelsel vanaf 1 januari 2012 in voor de lokale besturen.

De hervorming berust op de oprichting van één enkel "Gesolidariseerd Pensioenfonds" en op een **systeem van dubbele bijdragen (basis en responsabilisering)**, dat het mogelijk moet maken om jaarlijks alle pensioenuitgaven zonder een tekort te dekken. Dit systeem heeft dan wel als voordeel dat het Gesolidariseerd Pensioenfonds financieel in evenwicht blijft. Alleen stellen we een nagenoeg exponentiële evolutie vast van de bijdragen ten laste van lokale besturen.

Volgens ramingen voor 2019 van de Pensioendienst zal de responsabiliseringsbijdrage (bovenop de basisbijdragen, die zelf ook al werden opgetrokken) ten laste van alle Brusselse gemeenten en OCMW's welllicht toenemen van 48,5 miljoen euro in 2019 tot bijna 114 miljoen euro in 2024.

De problematiek van de pensioenlasten wordt momenteel geanalyseerd door de Brusselse regering, die heeft beloofd om bij de federale overheid te pleiten voor een verhoging van de herfinanciering van het Gesolidariseerd Pensioenfonds. Merk op dat de Vlaamse overheid al heeft toegezegd om tussen 2020 en 2025 50% van de responsabiliseringsfactuur van de Vlaamse lokale besturen voor eigen rekening te nemen.

Raming van de responsabiliseringsbijdrage van de Brusselse gemeenten en OCMW's (2019-2024) (in miljoen EUR)

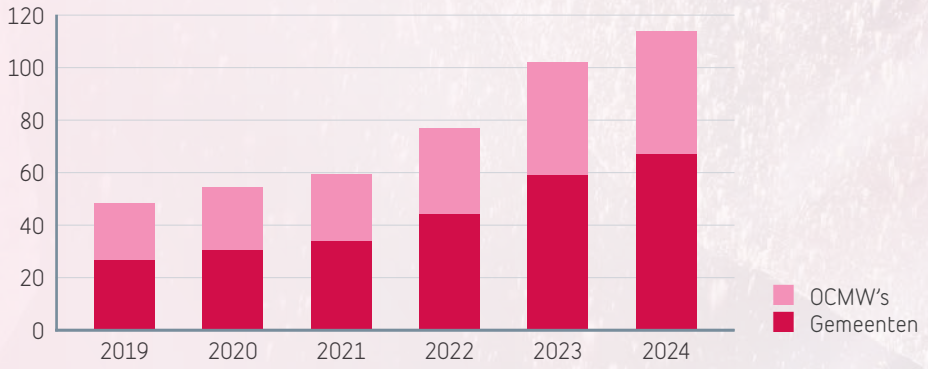

Gewone ontvangsten

De gewone ontvangsten van de Brusselse lokale besturen komen volgens de begrotingen 2020 uit op 3,8 miljard euro of 3.110 euro per inwoner, een toename van 3,5% in vergelijking met het jaar daarvoor en vergelijkbaar met de gewone uitgaven. Bij de Brusselse OCMW's lag de toename van de ontvangsten iets hoger (+3,8%).

Voor alle Brusselse gemeenten en OCMW's samen vormen ontvangsten uit fondsen en toelagen de belangrijkste financieringsbron (54%), tegenover 34% voor de belastingen en 12% voor de eigen ontvangsten.

Saldi

Alle Brusselse lokale besturen samen vertonen een heel klein tekort van 5 miljoen euro voor het eigen dienstjaar voor de begroting 2020 en van 227 miljoen euro voor het algemeen totaal (d.w.z. eveneens rekening houdend met het resultaat van voorgaande dienstjaren en met overboekingen). Relatief gezien vertegenwoordigt het tekort van het dienstjaar slechts -0,1% van de gewone ontvangsten (dus een bijna-evenwicht), terwijl het overschot voor het algemeen totaal 5,1% van de ontvangsten van lokale besturen uitmaakt.

Uitsplitsing van de gewone ontvangsten - Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Fiscaliteit	1.294	1.062	4,4%
Fondsen & dotaties	552	453	2,1%
Overige toelagen	1.464	1.202	3,3%
Prestaties	392	322	5,7%
Financiële opbrengsten	64	53	-0,9%
Overboekingen	22	18	-22,4%
TOTALE GEWONE ONTVANGSTEN	3.789	3.110	3,5%
Gemeenten	2.481	2.036	3,3%
OCMW's	1.308	1.074	3,8%
TOTAAL	3.789	3.110	3,5%

Verdeling van de gewone ontvangsten volgens economische groep - Begrotingen 2020

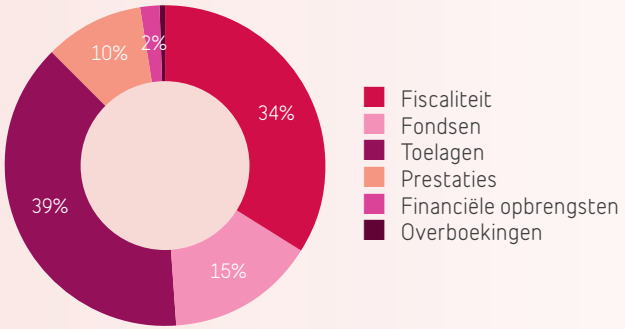

Saldo voor het eigen dienstjaar en het algemeen totaal van Brusselse lokale besturen - Begrotingen 2020 (in miljoen EUR)

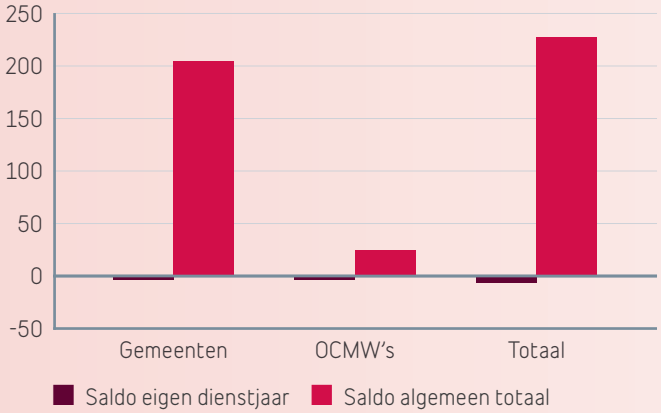

Investeringen

De Brusselse gemeenten en OCMW's schreven in de begrotingen 2020 voor 956 miljoen euro of 785 euro per inwoner buitengewone uitgaven in.

De investeringsuitgaven sensu stricto belopen 927 miljoen euro of 97% van de buitengewone uitgaven. Na een lichte daling in 2019 (-3,6%) zijn investeringsprojecten in 2020 met meer dan 20% opnieuw flink gestegen.

De voornaamste bestemmingen van de investeringen van de Brusselse lokale besturen zijn, in afnemende volgorde: administratieve infrastructuur (31%), huisvesting en stedenbouw (19%), cultuur en vrijetijdsbesteding (14%), onderwijs (schoolgebouwen) (14%), sociale bijstand (o.m. rust- en verzorgingstehuizen van OCMW's) en tot slot het wegennet (9%).

Uitsplitsing van buitengewone uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Investeringen	927	761	22,5%
Overdrachten (kapitaaltoelagen)	28	23	-37,2%
Schuld (vervroegde terugbet., participatie)	1	1	-67,8%
TOTALE BUITENGEWONE UITGAVEN	956	785	18,8%

Verdeling van de investeringen volgens functie – Begrotingen 2020

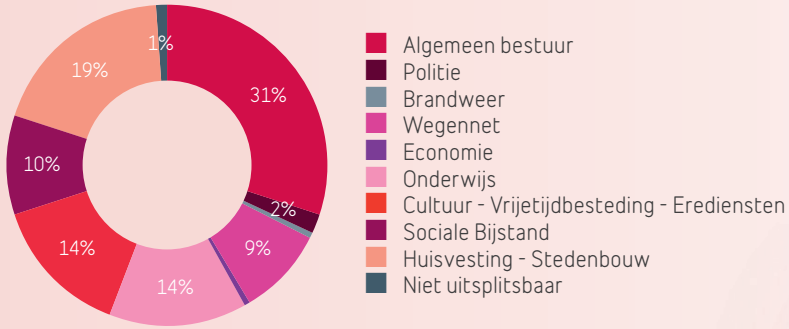

De Brusselse gemeenten

Gewone uitgaven

Volgens de begrotingen 2020 komen de gewone uitgaven van de Brusselse gemeenten uit op 2,5 miljard euro of 2.038 euro per inwoner. Daarmee tekenen ze t.o.v. 2019 een stijging van 3,7% op.

De personeelsuitgaven (zonder het gesubsidieerd onderwijzend personeel) nemen gemiddeld 42% van de totale uitgaven voor hun rekening tegenover 36% voor de overdrachten (OCMW, politiezone...).

Personeelsuitgaven

De personeelsuitgaven van de Brusselse gemeenten zijn toegenomen met 5,3%, vooral als gevolg van de fors gestegen wedden van het contractueel personeel (+9%).

De pensioenlasten van het statutair personeel vertegenwoordigen gemiddeld 14% van de totale personeelsuitgaven en 53,5% van de totale loonsom van dat deel van het personeel.

Volgens RSZ-statistieken kwam het administratief personeelsbestand van de Brusselse gemeenten (incl. de overheidsbedrijven) eind 2019 uit op 17.029 voltijdse equivalenten (vte), een toename van 1,8% in vergelijking met het jaar daarvoor. Het aandeel van het statutair personeel neemt lichtjes af, maar blijft toch boven het gemiddelde van alle gemeenten van het land (37,5% t.o.v. 31,1%).

Uitsplitsing van de gewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Personeel	1.052	863,3	5,3%
Werking	299	245,4	7,3%
Overdrachten	898	736,8	2,3%
Schuld	219	180,0	-1,5%
Overboekingen	16	13,0	-3,3%
TOTALE GEWONE UITGAVEN	2.483	2.038,5	3,7%

Uitsplitsing van de gewone uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

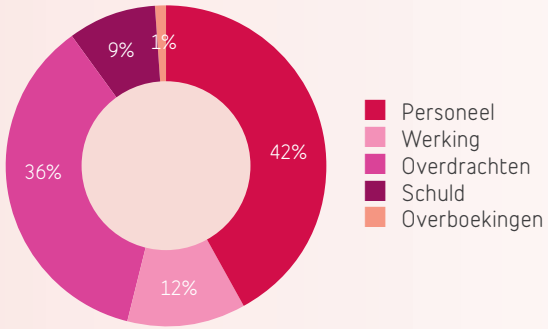

Verdeling van de personeelsuitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2020

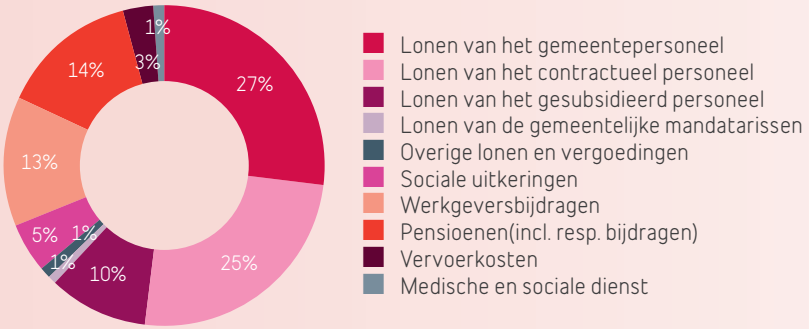

Impact Covid-19-crisis

Globaal mogen we ervan uitgaan dat de personeelsuitgaven zoals ze begroot zijn weinig impact van de crisis zullen ondervinden. Weinig gemeenten hebben immers van economische werkloosheid gebruikgemaakt. De meeste besturen hebben ervoor gekozen om het volledige loon van contractuele gemeenteambtenaren te behouden (ook van ambtenaren die niet-essentiële taken uitvoeren en niet in aanmerking komen voor telewerk).

Werkingsuitgaven

De werkingsuitgaven vertegenwoordigen gemiddeld 11% van de gewone uitgaven en vertonen andermaal een relatief gestage evolutie in 2020 (+7,3% t.o.v. +4,4% in 2019 en +6,4% in 2018). Die toename vloeit voornamelijk voort uit de hogere werkingskosten voor de gebouwen, de aankoop van benodigdheden en IT-gerelateerde kosten.

Schulduitgaven (financiële lasten)

De weerkerende financiële lasten van leningen (kapitaalaflossingen en interest) voor de financiering van investeringen vormen de hoofdcomponenten van de schulduitgaven. Die laatste komen volgens de begrotingen van 2020 uit op 222 miljoen euro of 9% van de gewone uitgaven.

Gelet op de huidige historische lage rente neemt het relatieve belang van de interestlasten voortdurend af, terwijl de kapitaalaflossingen een steeds groter aandeel in de schulduitgaven (bijna 80% in 2020 t.o.v. 70% in 2012) vormen.

Impact Covid-19-crisis

Het uitstel of de vertraging bij de uitvoering van investeringsprojecten kan leiden tot een lichte daling van de voorziene financiële lasten.

Verdeling van de werkingsuitgaven per kostencategorie - Begrotingen 2020

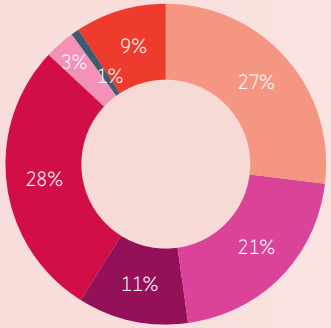

- Administratieve kosten (incl. informatica)
- Technische benodigdheden
- Prestaties van derden
- Gebouwen (incl. huurlasten)
- Voertuigen
- Andere
- Honoraria en vergoedingen

Impact COVID-19-crisis

De werkingsuitgaven zijn gestegen door bijvoorbeeld het aankopen van beschermingsmateriaal voor het personeel en de bevolking, maar ook door uitgaven om het personeel te kunnen laten telewerken. Deze meerkosten worden deels gecompenseerd door dalende werkingskosten voor o.a. energie, water, brandstof en afvalbeheer te wijten aan bijvoorbeeld de sluiting van gebouwen voor het publiek en de schrapping van openbare evenementen (markten, beurzen, manifestaties...).

Voornaamste componenten van de schulduitgaven - Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Financiële lasten voor leningen (interest)	44,7	36,7	-0,7%
Terugbetaling van leningen (kapitaal)	176,3	144,7	2,6%
Andere financiële lasten	1,4	1,2	-21,3%
SCHULDUITGAVEN	222,5	182,6	1,7%

Overdrachtsuitgaven

De overdrachtsuitgaven nemen 36% van de gewone uitgaven van de Brusselse gemeenten voor hun rekening, een groter aandeel dan in de andere regio's (+/- een derde). Maar liefst 90% van die overdrachtsuitgaven zijn bestemd voor andere lokale besturen, in het kader van de verplichting van gemeenten om hun tekort te dekken (OCMW, politiezone, ziekenhuizen, kerkfabrieken, enz.).

De tegemoetkomingen aan het OCMW en de politiezone vertegenwoordigen op zich al respectievelijk 40% en 42% van de overdrachtsuitgaven, of elk ongeveer 15% van alle gewone uitgaven van de gemeenten samen.

De gemeentelijke dotaties aan het OCMW en aan de politiezone liggen relatief hoger (in euro/inw.) in de gemeenten in het centrum van de agglomeratie (1e gordel en kanaalzone en ook in Brussel-Stad) dan in de meer residentiële gemeenten (2e gordel).

Impact Covid-19-crisis

De gezondheidscrisis zorgde voor een forse toename van het aantal personen dat sociale bijstand vroeg, omdat ze kwetsbaar werden tijdens de wekenlange lockdown. Ook leidde de crisisperiode tot aanzienlijke meerkosten voor de rust- en verzorgingstehuizen, wat een weerslag kan hebben op de dotatie aan het OCMW. Daartegenover staat dat bepaalde toelagen neerwaarts kunnen worden herzien, doordat allerlei evenementen werden geannuleerd.

Voornaamste componenten van de overdrachtsuitgaven – Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
OCMW	360	295,6	3,8%
Politiezone	376	308,7	2,5%
Andere toelagen	161	132,6	-1,2%
OVERDRACHTUITGAVEN	898	736,8	2,3%

Verdeling van de overdrachtsuitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2020

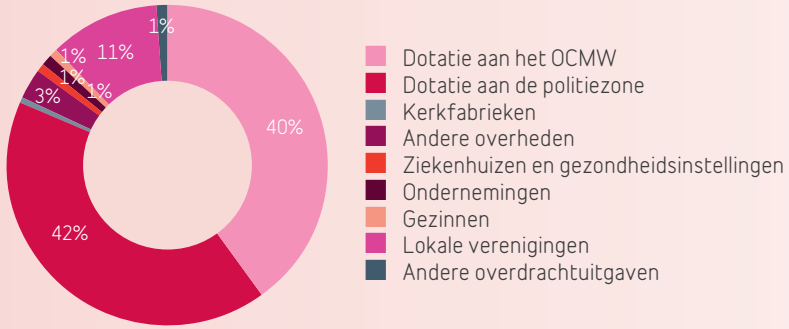

Gemeentelijke dotaties aan het OCMW en aan de politiezone volgens de gemeentecategorieën (in EUR/inw.)

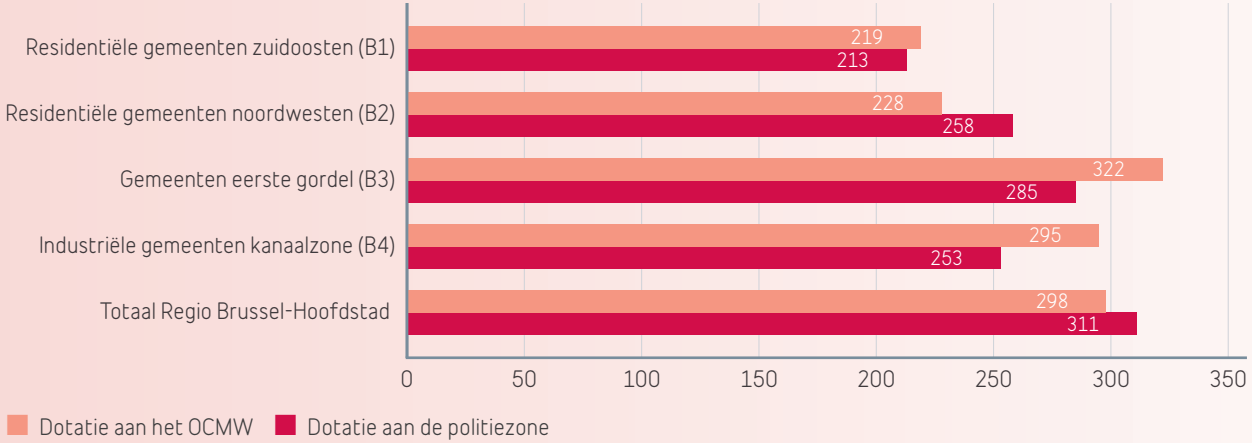

Gewone ontvangsten

Volgens de begrotingen van 2020 van de Brusselse gemeenten worden de gewone uitgaven becijferd op 2,5 miljard euro, een toename van 3,3% in vergelijking met 2019.

De gewone ontvangsten kunnen in 3 grote categorieën worden ingedeeld: **belastingontvangsten** (d.w.z. belastingen van gezinnen en bedrijven), **fondsen** en **ontvangen toelagen** (d.w.z. financiële middelen afkomstig van hogere overheden), en tot slot **eigen ontvangsten** (d.w.z. opbrengsten uit de activiteiten of het onroerend en financieel patrimonium van lokale besturen).

De fiscaliteit levert meer dan de helft van de gewone ontvangsten op, terwijl het Gemeentefonds hier iets meer dan een vijfde voor zijn rekening neemt.

De financieringsstructuur varieert aanzienlijk naargelang de sociaaleconomische categorie waartoe gemeenten behoren[1]. Fiscaliteit is nog altijd de belangrijkste bron van financiering, maar het aandeel ervan in de totale ontvangsten schommelt tussen 45% voor de gemeenten in de kanaalzone en 67% voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten (met de hoogste inkomens en dus ook de hoogst belastbare grondslag). Omgekeerd zien we dat door de toebedeelde rol van de financiële perequatie aan het Gemeentefonds, het aandeel van het Gemeentefonds in de totale ontvangsten uitkomt op 27% voor de gemeenten in de kanaalzone, tegenover slechts 7% voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten.

(1) Cf. Sociaaleconomische typologie van de gemeenten.

Uitsplitsing van de gewone ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Fiscaliteit	1.294	1.062,4	4,4%
Fondsen	518	425,6	1,8%
Toelagen	387	317,8	4,4%
Prestaties	205	168,5	4,3%
Financiële opbrengsten	64	52,5	-1,1%
Overboekingen	12	9,7	-42,7%
TOTALE GEWONE ONTVANGSTEN	2.481	2.036,4	3,3%

Uitsplitsing van de gewone ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2020

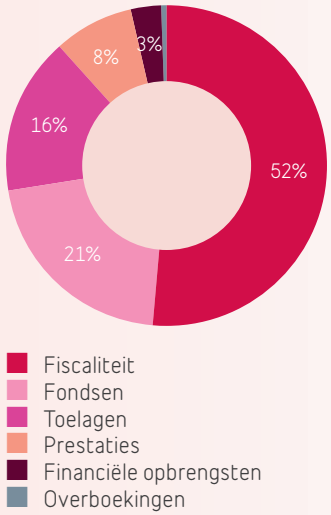

Financieringsstructuur volgens de sociaaleconomische categorie van de gemeenten – Begrotingen 2020
(in EUR per inwoner)

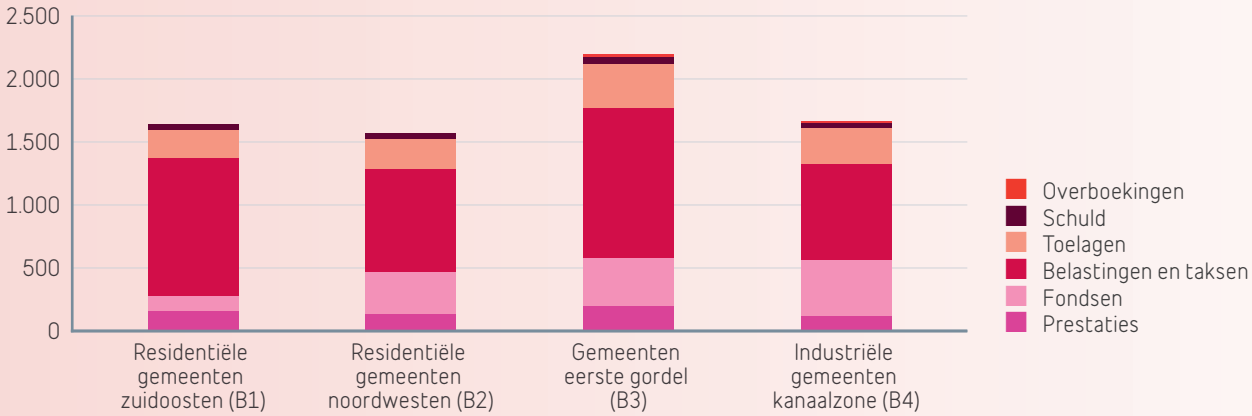

Belastingontvangsten

De belastingontvangsten van Brusselse gemeenten belopen 1.294 miljoen euro of 1.062 euro per inwoner.

Het merendeel van de belastingontvangsten (79%) komt overwegend uit aanvullende belastingen op andere belastingen (zoals onroerende voorheffing, personenbelasting, verkeersbelasting en recenter de verblijfstaks voor toeristen of "City Tax"). Specifieke lokale belastingen, die losstaan van belastingen van andere overheidsniveaus en die gemeenten zelf innen, vertegenwoordigen 18% van de opbrengst uit belastingen.

De structuur van belastingontvangsten varieert evenwel aanzienlijk volgens de sociaaleconomische categorie van de gemeenten (clusters) - cf. statistiek in bijlage.

Voornaamste categorieën van de belastingontvangsten - Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Opcentiemen op de onroerende voorheffing	743	609,6	5,6%
Aanvullende personenbelasting	240	197,3	1,5%
Overige aanvullende belastingen	38	30,9	0,2%
Lokale belastingen	236	193,9	5,1%
Fiscale compensaties	37	30,6	1,1%
TOTALE BELASTINGONTVANGSTEN	1.294	1.062,4	4,4%

Structuur van de belastingontvangsten - Begrotingen 2020

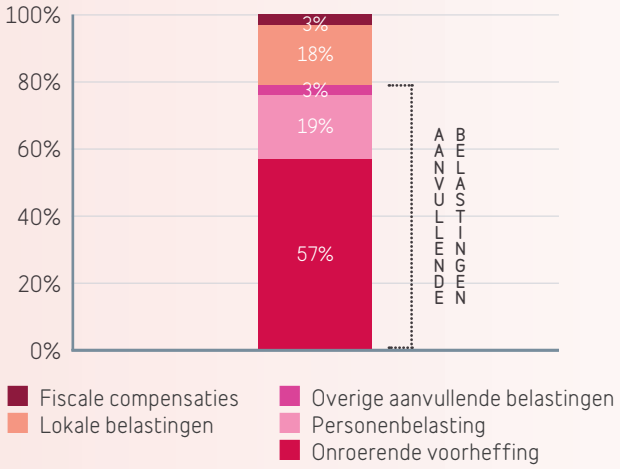

Impact Covid19-crisis

De lockdown heeft vele ondernemingen verplicht tijdelijk de deuren te sluiten, terwijl andere bedrijven te kampen hadden met een dalende vraag, logistieke problemen of met leveranciersproblemen. Vandaag kunnen we enkel maar gissen naar de reële impact op de economische activiteit. Tal van ondernemingen zagen hun omzet in elkaar stuiken en ondernemingen die vóór de crisis al in moeilijke papieren zaten, moeten hun activiteit misschien wel volledig stopzetten.

Opcentiemen op de onroerende voorheffing (OOV)

Faillissementen en bedrijfssluitingen zullen in de loop van 2020 zorgen voor een inkrimping van de belastinggrondslag voor de onroerende voorheffing, omdat het aantal ondernemingen in de gemeente zal verkleinen. Bovendien is het goed mogelijk dat bepaalde ondernemingen of particulieren met problemen een belastingverlichting zullen aanvragen. Dat kan leiden tot dalende inkomsten in 2020, zeer zeker in de daaropvolgende jaren.

Aanvullende belasting op de personenbelasting (APB)

Gemeenten zullen in eerste instantie te kampen hebben met dalende ontvangsten uit de aanvullende belasting op de PB, doordat tijdens de lockdown van economische werkloosheid gebruikgemaakt is. Die impact kan aanhouden door het banenverlies als gevolg van mogelijke bedrijfsfaillissementen. Rekening houdend met de inkohieringstermijnen zal de impact op de begrotingen veeleer pas merkbaar zijn vanaf de begrotingen van 2021 en op zijn minst ook nog op die van 2022.

De impact van de crisis zal sterk uiteenlopende gevolgen hebben afhankelijk van het sociaaleconomisch profiel van de gemeenten. Daarom heeft Belfius Research een voorspellend model uitgewerkt voor de aanvullende belastingen, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het lokaal economisch weefsel (cf. kaderartikel Begrotingsprognoses).

City Tax (andere aanvullende belastingen)

In het Brusselse Gewest moet eveneens rekening worden gehouden met het stopzetten van de betaling van de City Tax (verblijfstaks voor toeristen) voor het 1e halfjaar van 2020.

Evolutie van de aanslagvoeten

Bij de aanvullende belastingen zien we nu al verscheidene jaren een daling van de gemiddelde aanslagvoet van de aanvullende belasting op de personenbelasting (van 6,65% in 2013 tot 6,33% in 2019), die wordt gecompenseerd door een verhoging van de gemiddelde aanslagvoet van de opcentiemen op de onroerende voorheffing (van 2.774 centiemen in 2013 tot 2.940 centiemen in 2020). Die evolutie was nog merkbaarder in 2020 door de verlaging van de personenbelasting in 3 gemeenten en de tariefverhoging van de grondbelasting in 5 gemeenten.

Lokale belastingen

In tegenstelling tot andere gemeenten in het land, waar bijna de helft van de opbrengst van de specifieke lokale belastingen afkomstig is van de taks op huisvuil (prestaties op het vlak van de openbare hygiëne), is de voornaamste bijdrage afkomstig van de belasting op het patrimonium (56% van de lokale belastingen), zoals de taks op kantooroppervlakten of op buitenantennes.

Impact Covid-19-crisis

De crisis zal eveneens gevolgen hebben voor de specifieke gemeentebelastingen. Naast de impact van de lockdown op het rendement van bepaalde lokale belastingen, namen heel wat gemeenten extra maatregelen ter ondersteuning van lokale ondernemingen door bepaalde taksen en retributies af te schaffen of goedkoper te maken. Enkele voorbeelden: terrastaks, taks op het parkeren van voertuigen, milieutaksen, standgeld voor marktkramers of kermisexploitanten, taksen op taxibedrijven...

Evolutie van het percentage van de aanvullende gemeentebelasting op de PB en het aantal gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing – Gewestelijk gemiddelde (2013-2020)

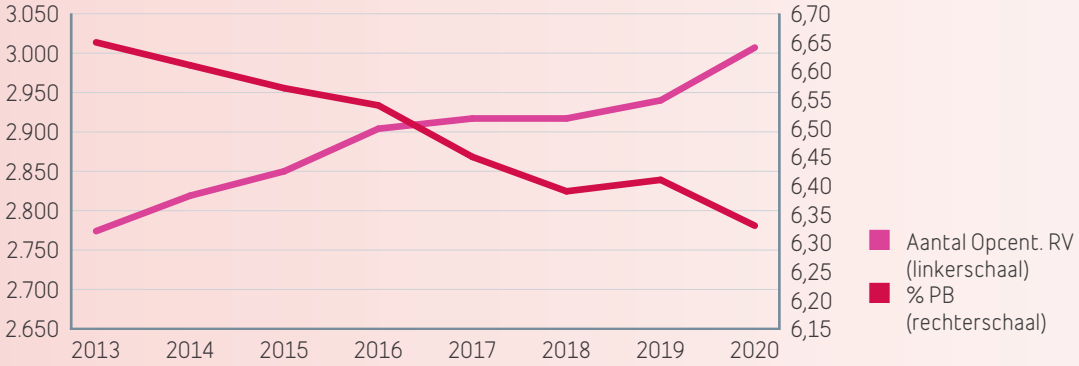

Verdeling van de lokale belastingen per categorie – Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Administratieve dienstverlening	20,6	16,9	-0,9%
Prestaties inzake openbare reinheid	2,9	2,3	20,7%
Ondernemingen	31,7	26,1	3,2%
Vertoningen en vermakelijkheden	2,9	2,4	-6,2%
Gebruik van het openbaar domein	39,5	32,4	9,2%
Patrimonium	133,2	109,3	5,2%
Overige gemeentebelastingen	5,4	4,4	7,6%
TOTALE LOKALE BELASTINGEN	236,1	193,8	5,1%

Verdeling van de lokale belastingen per categorie – Begrotingen 2020

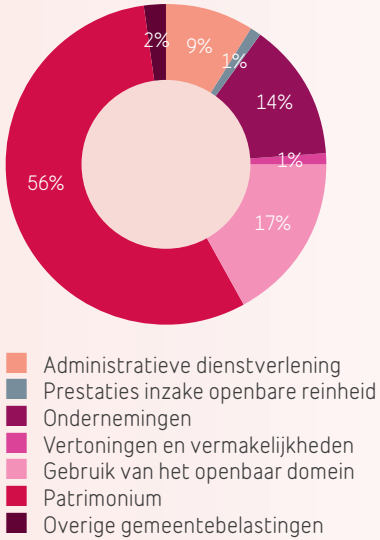

Ontvangsten uit fondsen en toelagen

De gemeenteontvangsten uit **dotaties en toelagen**, d.w.z. financiële overdrachten afkomstig van andere bevoegdheidsniveaus (voornamelijk de gewesten), bedragen 906 miljoen euro en vertegenwoordigen 37% van de totale gewone ontvangsten op de begroting van 2020.

Gelet op de rol van de financiële perequatie die werd toebedeeld aan het Gemeentefonds, bedraagt de dotatie van het Gemeentefonds gemiddeld 450 euro per inwoner voor de gemeenten in de kanaalzone, tegenover slechts 122 euro voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten.

Behalve gewestelijke dotaties uit het Gemeentefonds ontvangen Brusselse gemeenten (en Brussel-Stad in het bijzonder) federale dotaties (krachtens de bijzondere financieringswet). In totaal vertegenwoordigt de niet-toegewezen algemene financiering bijna 60% van de gemeenteontvangsten.

Impact Covid-19-crisis

Momenteel[1] voorziet de Brusselse regering - die met de hervorming van het Gemeentefonds al een aanzienlijke financiële inspanning heeft gedaan - geen extra middelen voor de gemeenten ter compensatie van de gevolgen van de gezondheidscrisis (dekking van meerkosten of compensaties voor fiscale verliezen).

(1) Deze analyse werd afgesloten op 15 juni 2020.

Ontvangsten uit fondsen en toelagen - Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Fondsen (algemene en bijzondere)	518	425,6	1,8%
Toelagen	387	317,8	4,4%
TOTAAL	906	743,4	2,9%

Relatief belang van de dotaties uit het Gemeentefonds en de toelagen volgens de sociaaleconomische categorieën van de gemeenten - Begrotingen 2020 (in EUR per inwoner)

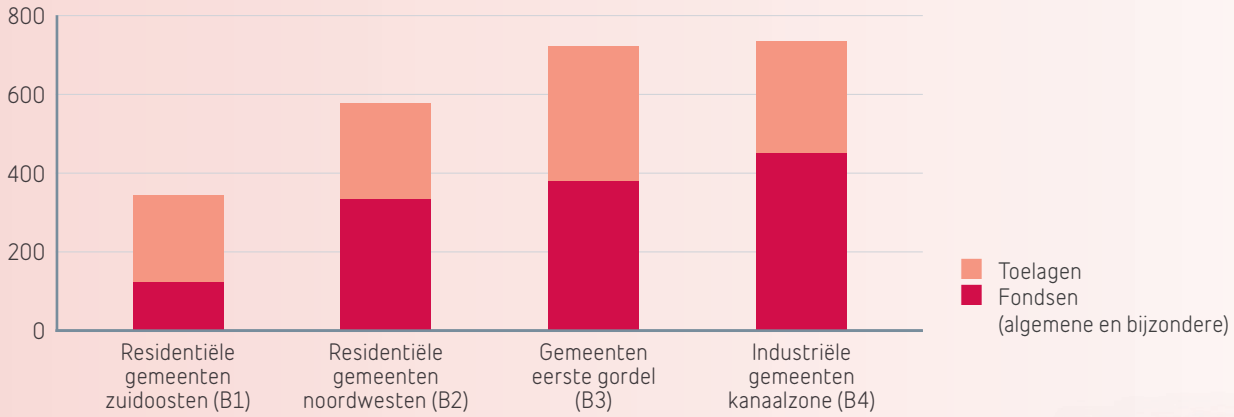

Gedetailleerde samenstelling van de ontvangsten afkomstig van fondsen en toelagen - Begrotingen 2020

Eigen ontvangsten

De **eigen ontvangsten** uit de activiteit van de gemeentebesturen (prestaties) of die afkomstig zijn van het gemeentelijk patrimonium (huurgelden, financiële opbrengsten) belopen 269 miljoen euro of 221 euro per inwoner. Deze vertegenwoordigen 11% van de totale gewone ontvangsten.

Binnen die eigen ontvangsten eisen de **ontvangsten uit prestaties** duidelijk het leeuwendeel op (75%). In het budget 2020 belopen ze 205 miljoen euro of 168 euro per inwoner. Bij de Brusselse gemeenten bestaat de top 2 uit prestaties uit ontvangsten uit uitgevoerde prestaties en uit de opbrengst van vastgoedverhuur.

De **financiële opbrengsten** (interest, dividenden) vertegenwoordigen 64 miljoen euro of 2,6% van de gewone ontvangsten van de Brusselse gemeenten. Meer dan 95% van die opbrengsten is afkomstig uit dividenden van de intercommunales (hoofdzakelijk van de energiesector).

Impact Covid-19-crisis

De ontvangsten uit prestaties moeten wellicht neerwaarts worden herzien als gevolg van de sluiting van vele gemeentediensten tijdens de lockdown (toegangsgeld tot de gemeentelijke infrastructuur, tegemoetkoming van de ouders in de kosten voor kinderopvang, het ontlenen van boeken in bibliotheken enz.). Bovendien boeken tal van gemeenten verliezen op huurinkomsten van bepaalde gemeentelijke goederen, bv. op de huurgelden van lokale verenigingen.

Componenten van de eigen ontvangsten - Begrotingen 2020 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Prestaties	205	168,5	4,3%
Financiële opbrengsten	64	52,5	-1,1%
EIGEN ONTVANGSTEN	269	221,0	2,9%

Gedetailleerde samenstelling van de ontvangsten afkomstig uit prestaties - Begrotingen 2020

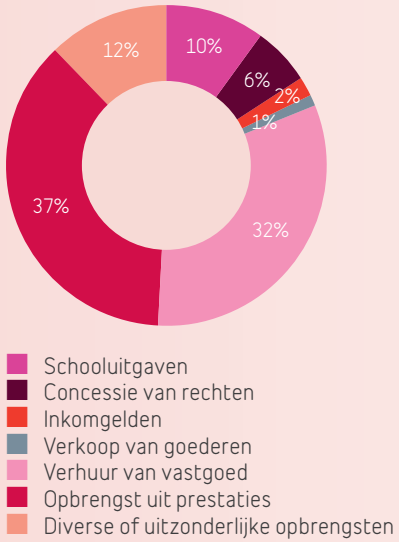

Gedetailleerde samenstelling van de financiële ontvangsten - Begrotingen 2020

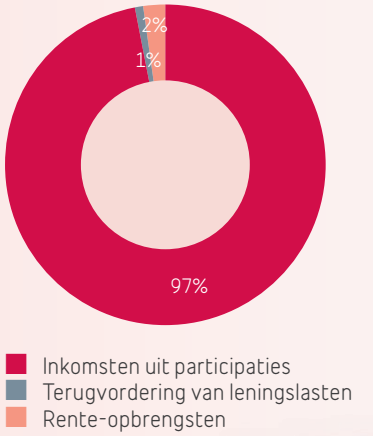

Saldi

De Brusselse gemeenten tekenen voor de oorspronkelijke begrotingen 2020 een beperkt tekort van 2,5 miljoen EUR, of 0,1% van hun gewone inkomsten (bijna een evenwicht dus). Voor het algemene totaal (d.w.z. eveneens rekening houdend met de resultaten van voorgaande dienstjaren en met de overboekingen), tekenen de Brusselse gemeenten een overschot op van bijna 200 miljoen euro of ongeveer 7,5% van hun gewone ontvangsten. Zowel in 2019 als in 2020 vertonen de gemeenten een begroting in evenwicht voor het algemeen totaal.

Impact Covid-19-crisis

Saldi gebaseerd op de initiële begrotingen van 2020 zullen sterk worden beïnvloed door de begrotingswijzigingen die gemeenten de eerstkomende maanden moeten doorvoeren om rekening te houden met alle voornoemde gevolgen van de gezondheidscrisis.

Volgens onze macroprognose krijgen de Brusselse gemeenten af te rekenen met een verslechtering van het saldo eigen dienstjaar in 2020 tussen 45 miljoen EUR en 100 miljoen EUR afhankelijk van de hypotheses (cf. kaderartikel achteraan dit hoofdstuk).

Componenten van het gewone saldo van de Brusselse gemeenten – Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	In % gew. ontvangsten
EIGEN DIENSTJAAR	-2,5	-2,0	-0,1%
Voorgaande dienstjaren	218	178,7	8,0%
Overboekingen	-11	-9,3	-0,4%
ALGEMEEN TOTAAL	203,9	167,3	7,5%

Evolutie van de saldi (eigen dienstj. en alg. totaal) (in % van de gewone ontvangsten (R=rekeningen, B=begrotingen))

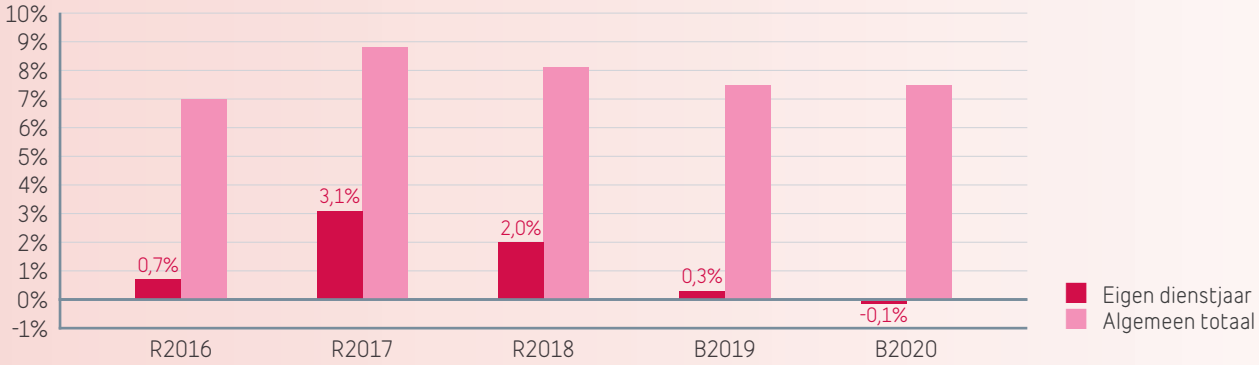

Investeringen

De buitengewone uitgaven van de Brusselse gemeenten komen in de begrotingen 2020 uit op bijna 800 miljoen euro, een forse toename van bijna 25% t.o.v. 2019. De investeringsuitgaven stricto sensu vertegenwoordigen 97% van de totale buitengewone uitgaven.

Hoewel de investeringen de voorbije jaren nagenoeg op hetzelfde hoge peil zijn gebleven (met name om in te gaan op de vraag naar collectieve voorzieningen door de sterke bevolkingstoename in het Gewest), bereiken de investeringsprojecten van de Brusselse gemeenten in 2020 het hoogste niveau van het voorbije decennium.

De voornaamste investeringsdomeinen van Brusselse gemeenten zijn algemeen bestuur (administratieve gebouwen), onderwijs (schoolgebouwen), stedelijke ontwikkeling en in mindere mate het wegennet.

De financiering van de investeringen gebeurt hoofdzakelijk via leningen (66%) en kapitaalstoelagen (31%).

Impact Covid-19-crisis

Door de lockdownperiode vertraagt vast en zeker de uitvoering van bepaalde investeringsprojecten (tijdelijke stopzetting van de activiteit van bouwondernemingen, vertraagde levering van materialen, vertraging van de openbare aanbestedingsprocedures enz.). Het is mogelijk dat op middellange termijn een aantal gemeenten beslist om bepaalde investeringsprojecten uit te stellen, als gevolg van de onzekerheid rond de gezondheidscrisis en hun minder gunstige financiële situatie.

Uitsplitsing van de buitengewone uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Investeringen	770,9	492,9	28,4%
Overdrachten (kapitaaltoelagen)	26,2	35,5	-39,4%
Schuld (vervroegde terugbetaling, participatie)	0,1	1,3	-94,8%
TOTALE BUITENGEWONE UITGAVEN	797,2	529,7	23,5%

Evolutie van de investeringsuitgaven op basis van de begrotingen en de rekeningen (in miljoen EUR)

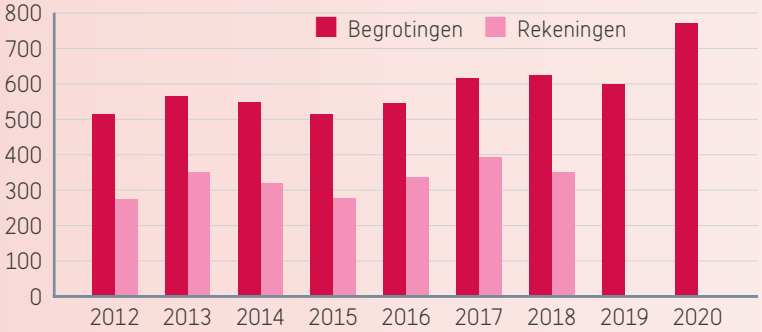

Evolutie van de buitengewone uitgaven volgens de bestemming - Begrotingen 2019-2020

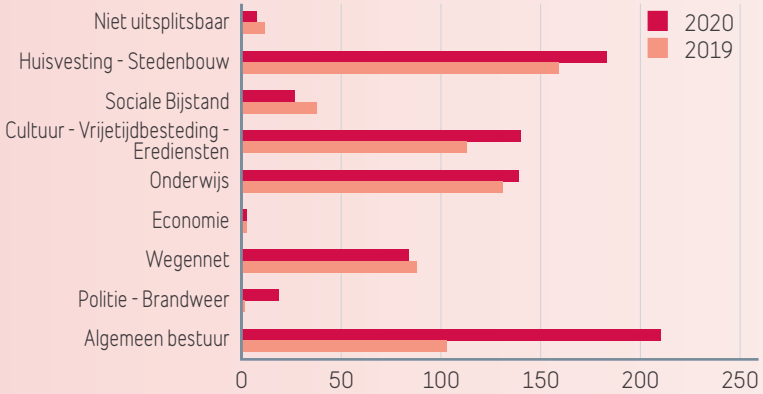

Uitsplitsing van de buitengewone uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

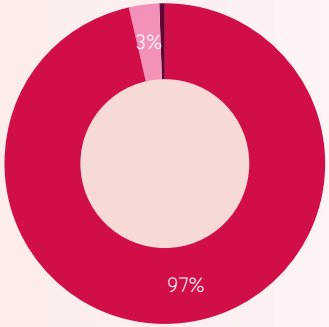

Investeringen
Overdrachten (kapitaaltoelagen)
Schuld (vervr. terugb., participaties)

Uitsplitsing van de buitengewone uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

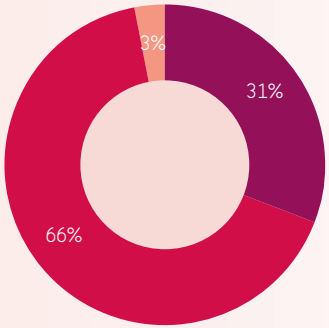

Overdrachten (kapitaaltoelagen)
Schuld (leningen)
Investeringen (verkoop van activa)

Impact van de Covid-19-crisis op de begrotingen van de Brusselse gemeenten

De initiële begrotingen voor 2020 in deze publicatie zijn rechtstreeks of onrechtstreeks sterk beïnvloed door de gevolgen van de gezondheidscrisis. We gingen dan ook aan de slag om een cijfermatige raming van de verwachte impact op te maken, zowel op vlak van ontvangsten als uitgaven (cf. een beschrijving van de verwachte impact vindt u verspreid over de analyse).

Methodologie

Als structuur nemen we de stuurtabellen uit de meerjarenprognose die de gemeenten opstellen[1]. Voor elke post die een impact kan ondervinden van de crisis formuleren we een mogelijke evolutiehypothese (fiscale ontvangsten, werkingsuitgaven...). Deze hypotheses zijn afgetoetst met de input van gemeenten, hun verenigingen en hun toezichthoudende overheden.

De initiële begrotingen van 2020 die gemeentebestuurders eind vorig jaar goedgekeurd hebben, vormen het uitgangspunt voor onze prognoses. Ook het macro-economische kader speelt een rol in de scenario's[2] voor de impact van de Covid-19-crisis, meer bepaald door parameters zoals economische groei en inflatie.

De prognoses zijn geformuleerd puur op basis van de gevolgen van de gezondheidscrisis, zonder aan de andere beleidslijnen (met name pensioen...) te raken. Ze houden wel rekening met de nieuwe beslissingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ter ondersteuning van de gemeenten of de OCMW's, alsook met de steunmaatregelen van deze instanties ten gunste van de lokale economie.

Deze prognoseoefening voeren we uit op alle gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, om aldus te komen tot een "gemiddelde Brusselse gemeente". Uit deze oefening kunnen grote ongelijkheden naar boven komen, zowel op sociaal-economisch vlak (en dus wat de gevoeligheid voor de gevolgen van de crisis betreft) als qua proactieve maatregelen die gemeentebestuurders hebben goedgekeurd.

Tot slot hebben we evolutiehypotheses geformuleerd voor de verschillende categorieën van uitgaven en ontvangsten, uitgaande van een "optimistisch" en een "pessimistisch" scenario. Naargelang het scenario lopen de hypotheses uiteen wat de impact en de getroffen periode betreft. Uit de 2 extreme scenario's kunnen we een "tussenscenario" afleiden.

Belangrijkste resultaten

We maken een onderscheid tussen de gevolgen van de crisis op korte termijn (dringende maatregelen en gevolgen van de lockdown) die de begroting 2020 rechtstreeks beïnvloeden en neveneffecten op de economische activiteit die voornamelijk in 2021 en 2022 doorwerken. Deze zullen in hoofdzaak neerkomen op een daling van de belastbare basis (aanvullende en lokale belastingen) en op een toename van de kosten voor sociale bijstand.

Impact op de ontvangsten

Gemeenteontvangsten die in 2020 vooral getroffen zullen worden, zijn de inkomsten door dienstverlening (inkomgeld, deelname in de kosten, geïnde huurgelden...) en vooral bepaalde lokale belastingen door het uitstel of de schrapping

(1) Reporting verplicht op grond van de richtlijn 2011/85 tot vaststelling van voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten.
(2) Zie het macro-economisch scenario van de dienst Research van Belfius goedgekeurd in juni 2020.

van belastingen ter ondersteuning van de lokale economie. We hebben ook rekening gehouden met een verlies van subsidies voor contractuele personeelsleden die deels terugvallen op economische werkloosheid.

Volgens ons scenario kunnen de ontvangsten in 2020 met ongeveer 40 tot 80 miljoen euro (of 1,5% tot 3,2% van de totale ontvangsten) dalen.

In het meest pessimistische scenario houden we rekening met periodes van fiscale vrijstelling die tot het einde van het boekjaar lopen, met een lichte daling van de geïnde dividenden (wat weinig waarschijnlijk lijkt).

Na 2020 zal de crisis vooral nog doorwegen in een daling van de belastbare grondslag (aanvullende belastingen op de personenbelasting (PB) en de onroerende voorheffing). Rekening houdend met de termijn voor inkohiering en de teruggave aan de gemeenten kunnen de verliezen in 2021 op 9 tot 16 miljoen euro uitkomen (afhankelijk van de mate waarin het in 2020 vastgestelde bbp afneemt) en op 6 tot 11,5 miljoen euro in 2022.

Impact op de uitgaven

De impact op de gewone uitgaven is globaal genomen iets kleiner. Een gedeelte betreft meerkosten, die deels gecompenseerd worden door een daling van sommige uitgaven.

De meerkosten zijn het gevolg van de aankoop van beschermingsmateriaal en schoonmaakmiddelen voor de openbare ruimte, informatica- en telecommunicatiekosten om thuiswerk voor personeelsleden mogelijk te maken, een verhoging van de dotatie aan OCMW's en steunmaatregelen ten gunste van de lokale economie (bv. aankoopbonnen voor burgers om lokale handelszaken en horeca te steunen).

Naargelang de scenario's worden de meerkosten deels of volledig gecompenseerd door een reeks "gedwongen" besparingen als gevolg van de lockdown (heel gedeeltelijk gebruik van economische werkloosheid voor contractuele personeelsleden, daling van de werkingskosten voor gebouwen en voertuigen, daling van de subsidies voor geannuleerde evenementen en manifestaties...).

Afhankelijk van het scenario noteren de totale uitgaven een stijging tussen 5 miljoen (+0,3 %) en 25 miljoen euro (+0,8 %).

Na 2020 zal de crisis vooral doorwegen in een stijging van de kosten voor sociale bijstand via een dotatie aan het OCMW.

Impact van de gezondheidscrisis op de gewone ontvangsten - initiële begrotingen 2020

	Scenario "min"		Scenario "max"	
	In miljoen EUR	In %	In miljoen EUR	In %
Ontvangsten uit prestaties (inkomgeld, deelname in de kosten, geïnde huurgelden,...)	-8,0	-3,9%	-11,1	-5,4%
Lokale belastingen (bedrijven, handelszaken, evenementen, openbaar domein, toerisme...)	-26,6	-9,7%	-53,4	-19,4%
Toelagen	-3,6	-0,4%	-3,6	-0,4%
Dividenden intercommunales	-	-	-10,2	-15,9%
TOTALE GEWONE ONTVANGSTEN	-38,3	-1,5%	-78,2	-3,2%

Impact van de gezondheidscrisis op de gewone uitgaven - initiële begrotingen 2020

	Scenario "min"		Scenario "max"	
	In miljoen EUR	In %	In miljoen EUR	In %
Personeel	-5,3	-0,5%	-2,7	-0,3%
Werking (-) (gebouwen, voertuigen,...)	-8,6	-9,6%	-5,4	-6,0%
Werking (+) (onderhoud en schoonmaak/IT-materiaal)	16,0	100,0%	16,0	100%
Subsidies (evenementen, manifestaties,...)	-5,7	-1,0%	0,0	0,0%
Gemeentelijke bijpassing voor het OCMW	6,0	3,4%	12,0	3,4%
Steun aan de lokale economie (Gemeentelijk Covid-19-fonds)	2,7	100%	5,5	100%
TOTALE GEWONE UITGAVEN	5,0	0,3%	25,3	0,8%

Impact op de saldi

Door de impact op de gemeenteontvangsten en -uitgaven op te tellen, kunnen we de impact op de begrotingssaldi evalueren. Gaan we uit van een heel licht tekort van 2,5 miljoen euro voor het eigen dienstjaar ten opzichte van **de initiële begroting voor 2020**[1], dan zullen de begrotingsaanpassingen afhankelijk van het scenario door de crisis een daling in het saldo optekenen van ongeveer 45 tot 100 miljoen euro (of 1,9% tot 4,0% van de totale begroting). In het meest ongunstige scenario bedraagt het negatieve saldo van alle Brusselse gemeenten samen ongeveer 106 miljoen euro (ceteris paribus). Merk op dat de Brusselse gemeenten over een overgedragen overschot van de voorgaande dienstjaren van iets meer dan 200 miljoen euro beschikken, waardoor het algemeen evenwicht behouden blijft.

In de loop van de volgende dienstjaren zal het saldo van alle Brusselse gemeenten samen dalen met 1,3% tot 2,4% van de totale begroting in 2021 en convergeren naar 1,3% van de totale begroting in 2022. We herinneren eraan dat deze daling voornamelijk te wijten is aan de economische terugval, die op zijn beurt tot een lagere belastbare grondslag (aanvullende en lokale belastingen) en een aangroei van de kosten voor sociale bijstand leidt.

Zoals aangehaald verhullen deze geaggregeerde ramingen voor alle Brusselse gemeenten grote ongelijkheden naargelang de specifieke kenmerken van de 19 gemeenten. De fiscale structuur (meer bepaald het relatieve gewicht van de personenbelasting en de lokale belastingen die invloed ondervinden van de gezondheidscrisis) verschilt sterk van de ene tot de andere gemeente. Hierdoor kan de individuele begroting van de gemeenten in de periode 2020-2022 een sterk uiteenlopend verloop vertonen.

Impact van de gezondheidscrisis op de saldi van de initiële begrotingen 2020 (in miljoen EUR)

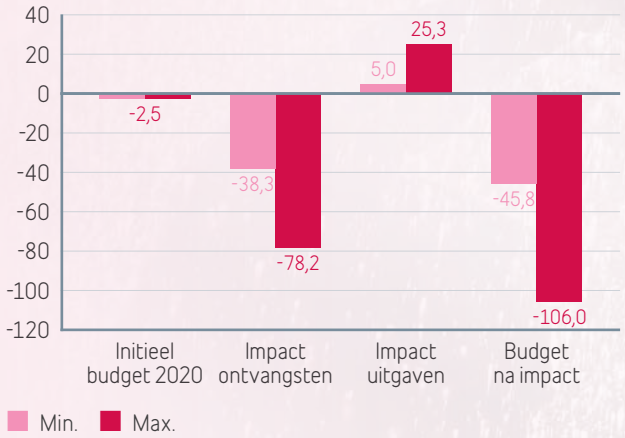

Impact van de gezondheidscrisis uitgedrukt in % van de gewone uitgaven - 2020-2022

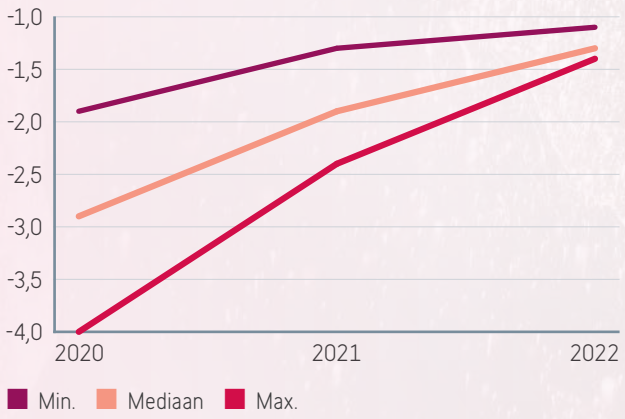

(1) Cf. commentaren p. 18 van deze publicatie

De Brusselse OCMW's

Exploitatie-uitgaven

De exploitatie-uitgaven van de Brusselse OCMW's bedragen 1.281 miljoen euro of 1.052 euro per inwoner. Ze zijn ten opzichte van 2018 gestegen met 3,9%, vooral als gevolg van de personeelsuitgaven (+6,1%). De herverdelingsuitgaven daarentegen nemen slechts in beperkte mate toe (+2,8%).

De herverdelingsuitgaven (sociale bijstand) vertegenwoordigen meer dan de helft van de totale exploitatie-uitgaven, tegenover 41% voor de personeelsuitgaven. De financiële lasten (die gedaald zijn met 6,1%) vertegenwoordigen slechts 1% van de totale uitgaven. In tegenstelling tot de situatie bij de gemeenten en de politiezones omvatten zij enkel rentelasten (en geen kapitaalaflossingen).

Het niveau en de structuur van de exploitatie-uitgaven variëren aanzienlijk naargelang de sociaaleconomische context van de bevolking en het werkterrein van het OCMW.

Impact Covid-19-crisis

De lockdownperiode en het bijna volledig stilvallen van vele activiteitssectoren met het daaraan gekoppelde plotse koopkrachtverlies voor tal van gezinnen, hebben de voorbije maanden geleid tot een forse toename van de aanvragen voor aanvullende sociale bijstand. Op termijn riskeren OCMW's te maken te krijgen met een structurele toename van het aantal begunstigden van een leefloon (dat de voorbije jaren al fors is toegenomen).

De OCMW's die rust- en verzorgingstehuizen beheren kregen eveneens af te rekenen met meerkosten voor het aankopen van extra beschermingsmateriaal en voor het aanwerven van extra of vervangend personeel.

Uitsplitsing van de exploitatie-uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2020
(in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Personeel	523,5	429,7	6,1%
Werking	101,5	83,3	1,8%
Herverdeling	643,9	528,5	2,8%
Financiële lasten	11,1	9,1	-6,1%
Overboekingen	1,4	1,2	-25,1%
TOTALE EXPLOITATIE-UITGAVEN	1.281,5	1.051,9	3,9%

Uitsplitsing van de exploitatie-uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

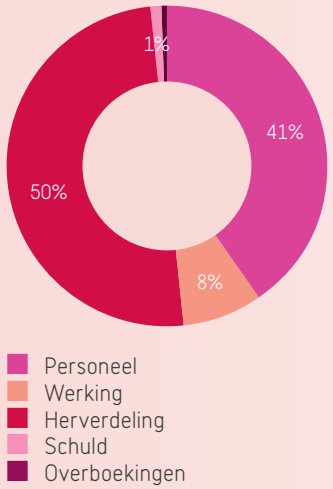

Structuur van de exploitatie-uitgaven volgens de sociaaleconomische categorie van de gemeenten – Begrotingen 2020 (in EUR per inwoner)

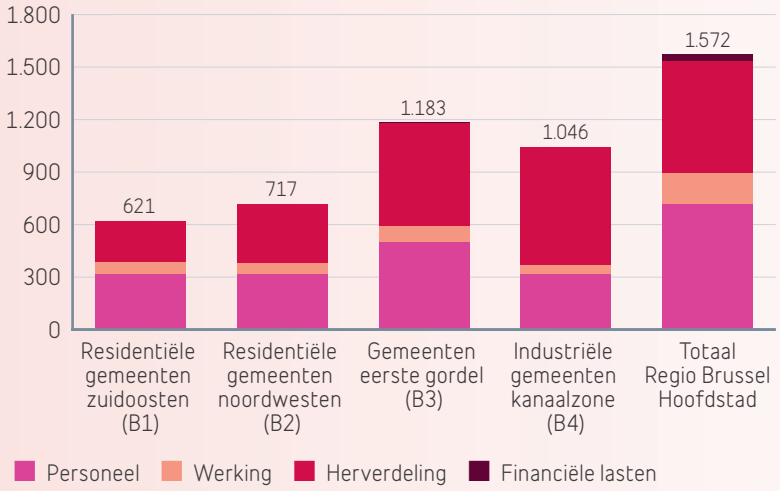

Personeelsuitgaven

Volgens de RSZ-statistieken kwam het personeelsbestand van Brusselse OCMW's eind 2019 uit op 9.735 voltijdse equivalenten (vte), een toename van 54 vte's of +0,5% in vergelijking met het jaar ervoor. Door de verdere daling van het aantal statutaire medewerkers daalt hun aandeel in het totale personeelsbestand tot onder de drempel van 15%.

Herverdelingsuitgaven

De herverdelingsuitgaven (diverse tegemoetkomingen inzake sociale bijstand) belopen 644 miljoen euro, een toename van 2,8% in vergelijking met 2019, een vertraging ten opzichte van het jaar daarvoor (+4,5%). Maar liefst 68% van dat bedrag gaat naar de toekenning van het leefloon. De sterkste toename in 2020 heeft betrekking op de sociale bijstand door tewerkstelling (+5,5%) en de diverse tegemoetkomingen in de kosten (+6,5% voor de hospitalisatie- en verblijfskosten, specifiek voor senioren).

Volgens de statistieken van de POD Maatschappelijke Integratie waren er 41.047 begunstigden voor het leefloon[1] in het Brusselse Gewest, d.w.z. 33,7 begunstigden per 1.000 inwoners.

(1) POD Maatschappelijke Integratie, maandgemiddelde 2019

Verdeling van de personeelsuitgaven per kostencategorie - Begrotingen 2020

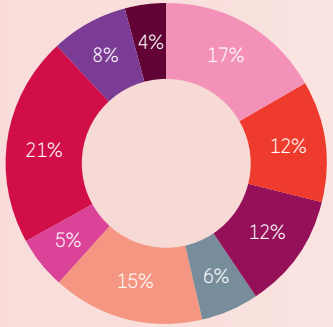

- Bezoldiging administratief personeel
- Bezoldiging verzorgend & paramedisch personeel
- Bezoldiging maatschappelijk werkers
- Bezoldiging personeel art. 60
- Overige bezoldigingen
- Sociale uitkeringen
- Werkgeversbijdragen
- Pensioenen (incl. resp. bijdragen)
- Overige bijdragen

Evolutie van de hoofdcomponenten van de herverdelingsuitgaven - (Begrotingen 2019 en 2020)

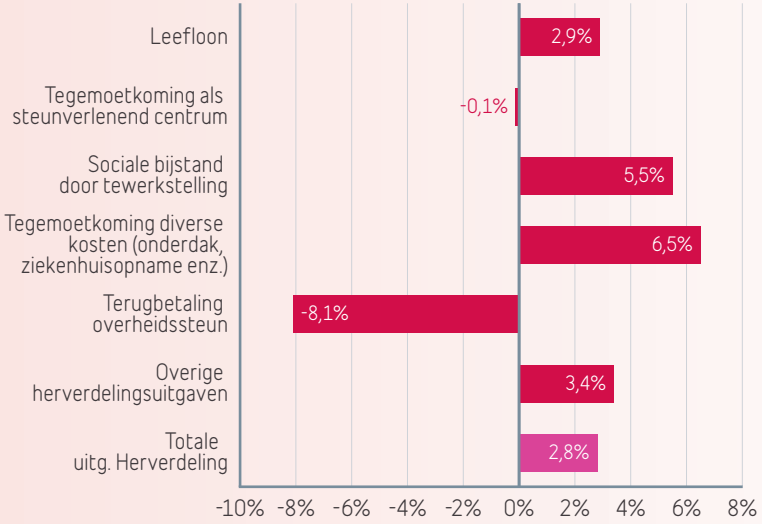

Verdeling van de herverdelingsuitgaven per tegemoetkomingscategorie - Begrotingen 2020

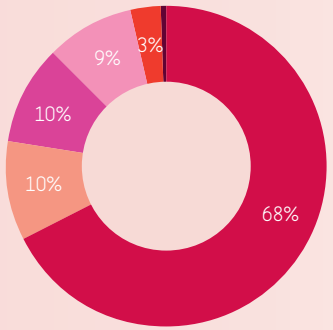

- Leefloon
- Tegemoetkoming als steunverlenend centrum
- Sociale bijstand door tewerkstelling
- Tegemoetkoming diverse kosten (onderdak, ziekenhuisopname enz.)
- Terugbetaling overheidssteun
- Overige herverdelingsuitgaven

Evolutie van het aantal leefloners (LL)

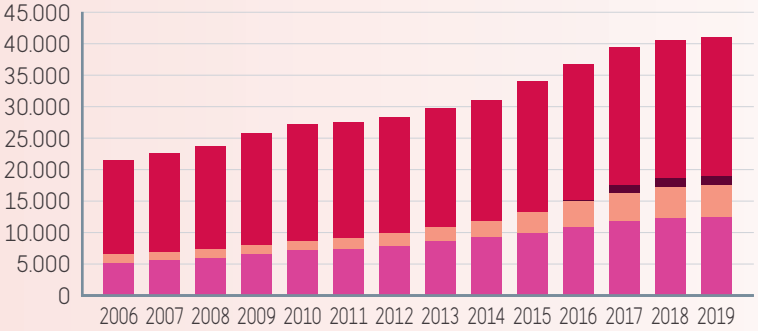

- LL andere begunstigden
- LL Subsidiaire Bescherming
- LL Erkende Vluchtelingen
- LL Studenten

Bron: POD Maatschappelijke Integratie

Structuur van de ontvangsten

De exploitatieontvangsten van OCMW's zijn in hoofdzaak (85%) afkomstig van toelagen van andere overheden (gemeentedotatie, het verhalen van de sociale bijstand op de Staat enz.). Het saldo van de ontvangsten is afkomstig van ontvangsten uit prestaties (tegemoetkomingen aan bewoners van rust- en verzorgingstehuizen, begunstigden van thuismaaltijden, huurgelden van vastgoed enz.)

Impact Covid-19-crisis

Om het hoofd te bieden aan de toestroom van aanvragen voor sociale bijstand maakte de federale regering een budget van 15 miljoen euro vrij (POD Maatschappelijke Integratie) waarvan 3,7 miljoen euro voor de Brusselse OCMW's. Met dit budget kunnen OCMW's tegemoetkomen aan de eerste noden van de meest kwetsbare bevolking.

Bovendien hebben de Brusselse gewestelijke overheden met de **oprichting van een speciaal "COVID-19"-fonds** van 29 miljoen euro (Gewest en gemeenschappelijke commissies) beslist om steun te verlenen aan alle ondernemingen uit de non-profitsector, in het bijzonder aan diensten en operatoren van de sectoren Sociale bijstand en Gezondheid, die in deze crisis in de frontlinie staan.

Structuur van de ontvangsten

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Fonds (BFMW)	34,0	27,9	7,0%
Overige toelagen	1.076,7	883,8	2,9%
Prestaties	187,2	153,7	7,4%
Financiële opbrengsten	0,3	0,2	46,2%
Overboekingen	9,8	8,0	35,8%
TOTALE EXPLOITATIE-ONTVANGSTEN	1.308,0	1.073,6	3,8%

Uitsplitsing van de exploitatie-ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2020

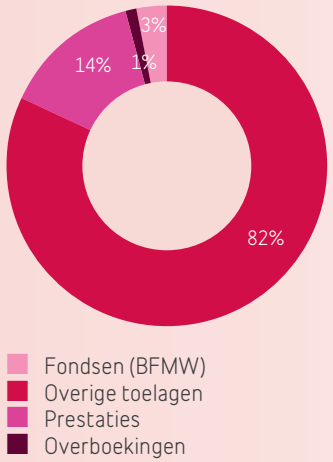

Ontvangsten uit overdrachten

Meer dan de helft van de ontvangsten uit overdrachten van OCMW's zijn afkomstig uit terugvorderingen van de sociale bijstand (tegemoetkoming door de Staat, terugbetaling door begunstigden enz.). De gemeentelijke dotatie en de tegemoetkomingen van het RIZIV (in het kader van de financiering van rust- en verzorgingstehuizen) zorgen respectievelijk voor 32% en 7% van de ontvangsten uit overdrachten.

Mochten er onvoldoende middelen zijn voor het dekken van de uitgaven voor de opdrachten van OCMW's, dan zijn de gemeenten met de organieke wet van de OCMW's verplicht om het verschil door middel van een dotatie bij te passen. De gemeentedotatie bedraagt gemiddeld 300 euro per inwoner op basis van de begrotingen 2020, een toename van 3,9% in vergelijking met 2019.

Zoals reeds aangehaald bestaan er evenwel grote verschillen afhankelijk van de gemeenten en hun OCMW's (zie het hoofdstuk over de gemeenten hierboven).

Investeringen

De totale uitgaven voor investeringen[1] van de Brusselse OCMW's belopen bijna 188 miljoen euro volgens de begrotingen 2020. Deze zijn in vergelijking met 2019 met 5,9% gedaald.

De investeringsuitgaven in strikte zin bedragen ongeveer 156 miljoen euro of 128 euro per inwoner. De investeringsuitgaven van Brusselse OCMW's zijn voor het 2e opeenvolgende jaar gedaald, maar in vergelijking met de voorbije 6 jaar handhaven deze zich in 2020 op een gemiddeld niveau.

In 2020 had 56% van de investeringsprojecten betrekking op administratieve gebouwen of op het privépatrimonium. Investeringen ten voordele van oudere personen (rust- en verzorgingstehuizen, serviceflats...) vertegenwoordigen bijna 30% van het investeringsbudget van OCMW's.

(1) De zgn. "buitengewone" uitgaven in de gemeenteboekhouding

Evolutie van de ontvangsten uit overdrachten volgens de bron van de tegemoetkoming - Begrotingen 2020 (in EUR per inwoner)

	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn	26,5	7,4%
Gemeentedotatie	299,9	3,9%
Tegemoetkoming van de centrale overheid in de sociale bijstand	450,1	2,9%
Tegemoetkomingen van het RIZIV	62,3	3,9%
Terugvordering van de tegemoetkomingen voor diverse kosten	12,0	0,6%
Het verhalen van de sociale bijstand op de gerechtigden	22,5	0,6%
Andere ontvangsten uit overdrachten	38,4	-3,4%
TOTALE ONTVANGSTEN UIT OVERDRACHTEN	911,7	3,1%

Uitsplitsing van de exploitatie-uitgaven volgens economische groep - Begrotingen 2020

	In miljoen EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2019)
Investeringen	155,9	128,0	-7,6%
Overdrachten (kapitaaltoelagen)	1,7	1,4	3,2%
Schuld (kapitaalaflossing)	30,1	24,7	3,7%
TOTALE BUITENGEWONE UITGAVEN	187,7	154,1	-5,9%

Evolutie van de investeringsuitgaven (stricto sensu) van de Brusselse OCMW's - Begrotingen 2015-2020 (in EUR per inwoner)

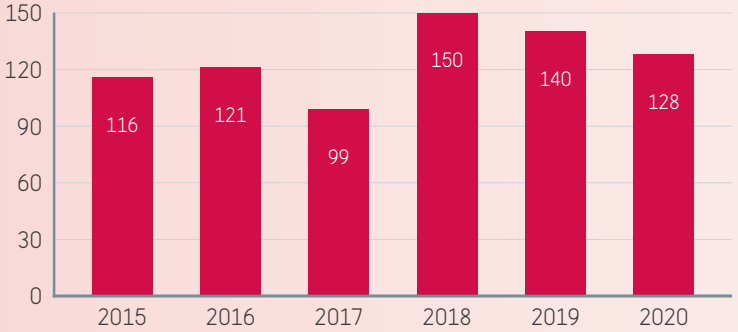

Verdeling van de ontvangsten uit overdrachten volgens de bron van de tegemoetkoming - Begrotingen 2020

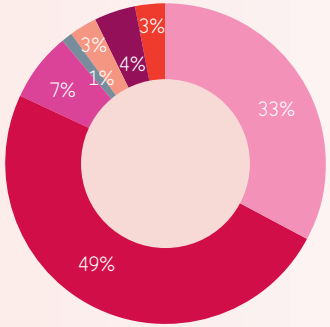

- Gemeentedotatie
- Tegemoetkoming van de centrale overheid in het maatschappelijk welzijn
- Tegemoetkomingen van het RIZIV
- Terugvordering van de tegemoetkomingen voor diverse kosten
- Het verhalen van de sociale bijstand op de gerechtigden
- Overige ontvangsten uit overdrachten
- Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn

Verdeling van de investeringen volgens bestemming - Begrotingen 2020

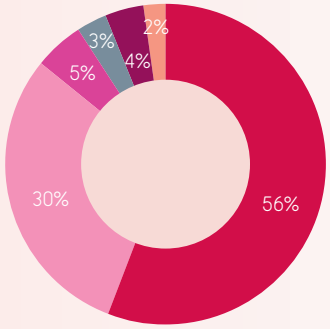

- Administratie - Privépatrimonium
- Rusthuis
- Sociale Bijstand
- Gezinshulp
- Gezondheid - Huisvesting
- Varia

Verantwoordelijke uitgever: Belfius Bank - Karel Rogierplein 11 - 1210 Brussel -
IBAN BE23 0529 0064 6991 - BIC GKCC BE BB RPR Brussel - BTW BE 0403 201 185 - FSMA nr 19649 A

Belfius
Bank & Verzekeringen